

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/32/11-15>

İlahə Şixəliyeva
Bakı Dövlət Universiteti
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
Orcid.org/0000-0002-2476-0421
ilashka.sh@gmail.com

ŞAGİRDŁƏRİN İDRAK FƏALLIĞININ ARTIRILMASINDA MÜƏLLİMİN, ŞAGİRDİN VƏ VALİDEYNİN ƏMƏKDƏŞLİYİNİN ROLU

Xülasə

Müəllim və valideyn əməkdaşlığı, təhsil sisteminin əhəmiyyətli bir hissəsidir və şagirdlərin idrak fəallığını artırmağa istiqamətlənmiş əsaslı bir rola sahibdir. Bu əməkdaşlıq, tələbələrin bədii, ruhani, və sosial inkişafına dəstək olmağı, onların öz potensiallarını daha yaxından tanımağını və təhsil prosesini maraqlı və təsirli etməyi hədəfləyir. Bu məqalə əsasında görünür ki, müəllim və valideynin əməkdaşlığı təhsil prosesini zənginləşdirir və tələbələrin öz potensiallarını daha yaxından tanımalarına imkan verir. Bu əməkdaşlıq sayəsində, təhsil prosesi daha effektiv hala gəlir və şagirdlər təhsil müddətində daha çox nailiyyət əldə edir.

Məqalədə aşağıdakı fikirlər əks olunub:

1. Bədii və Ruhani İnkişafın Dəstəklənməsi
2. Tələbələrin Məqsədlərini Anlamaq və Dəstəkləmək
3. Maraqlı Artırmaq və Motivasiyanı Qaldırmaq

Açar sözlər: *təhsil sistemi, bədii və ruhani inkişaf, məqsədlər və hədəflər, sosial bacarıqlar, valideyin, tələbə, motivasiya*

İlahə Şixəliyeva
Baku State University
doctor of philosophy in pedagogy
Orcid.org/0000-0002-2476-0421
ilashka.sh@gmail.com

The role of a teacher, student and parent cooperation in increasing the cognitive activity of students

Abstract

The cooperation of the teacher and the parent is an important part of the educational system and has a fundamental role aimed at increasing the cognitive activity of students. This cooperation aims to support the artistic, spiritual and social development of students, to make them more aware of their potential and to make the educational process interesting and effective. Based on this article, it seems that the cooperation of the teacher and the parent enriches the educational process and allows students to get to know their potential more closely. Thanks to this cooperation, the educational process becomes more effective and students achieve more during their studies.

The following ideas are reflected in the article:

1. Supporting Artistic and Spiritual Development
2. Understanding and Supporting Students' Goals
3. Increase Interest and Raise Motivation

Keywords: *education system, artistic and spiritual development, goals and objectives, social skills, parent, student, motivation*

Giriş

Müəllim və Valideyin Əməkdaşlığının Şagirdlərin İdrak Feallığını Artırmaqda Rolu.

Təhsil sistemində müvəffəqiyyətli bir əməkdaşlıq, şagirdlərin idrak feallığını artırmağa nail olmaq üçün əsaslı bir faktordur. Bu əməkdaşlıq müəllimlər və valideyinlər arasında müstəqil bir tərəqqi əldə etmək, tələbələrin motivasiyasını yüksəltmək və tədris prosesini effektiv və maraqlı etmək üçün əhəmiyyətlidir (Henderson, Mapp, 2002). Bu məqalədə, müəllim və valideyin əməkdaşlığının şagirdlərin idrak feallığını artırmaqda rolunu və tətbiq edilmiş nailiyyətləri ətraflı şəkildə müzakirə olunacaq.

Sınıfdə və sınıfdən kənarda güclü valideyn-müəllim əməkdaşlığının tələbələr üçün bir sıra qısa və uzunmüddətli faydaları var. Tədqiqatlar göstərir ki, valideynlərin iştirakından irəli gələn müsbət akademik nəticələr mövcuddur. Əslində, valideynlərin iştirakı uşaq bağçasından tutmuş ali təhsil müəssisələrinə qədər bütün səviyyələrdə akademik nailiyyətlərin güclü proqnozlaşdırıcısı olaraq qalır (Kazimov, 1983).

Tələbənin Güclü və Zəif Tərəflərinin Müəyyənəşdirilməsi: Müəllimlər və valideyinlər arasında əməkdaşlıq, tələbənin güclü və zəif tərəflərinin müəyyənəşdirilməsini təmin edir. Müəllimlər tədris prosesində tələbələrin bacarıqlarını qiymətləndirərək valideynlərlə əlaqə saxlaya bilər (Christenson, Sheridan, 2001). Bu, tələbənin öyrənmə prosesinə daha faydalı şəkildə kömək edir və təhsil planının tənzimlənməsində müəyyən bir səviyyəyə nail olmaq üçün əsaslı bir addım sayılır. Müəllimlər və valideyinlər arasında tələbələr üçün əsaslanan sağlam əlaqələr, təhsilin daha effektiv və maraqlı olmasına nail olmağa kömək edir (Dunst, Trivette, Hamby, 2007).

Bu əlaqələr, valideynlərin tələbələrini daha yaxından nəzərə almalarına, onların təhsil və mədəni inkişafını dəstəkləmələrinə imkan verir. Müəllimlər və valideyinlər tələbələrin özünü daha yaxından tanımağa nail oldularsa, təhsil prosesi daha effektiv olur. Müəllimlər və valideyinlər tərəfindən aparılan əməkdaşlıq, tədrisin düzgün tənzimlənməsini və tələbənin irəliləməsini dəstəkləyir. Bu, valideynlərə tələbələrin günlük təhsil fəaliyyətlərində daha fəal şəkildə iştirak etmək imkanı yaradır. Müəllimlər və valideyinlər tərəfindən ortaq fikirlər əsasında tədris planları tənzimləndikdə, tələbələr daha sistemli və məqsəduyğun bir təhsil alırlar (Christenson, Sheridan, 2001).

Müəllimlər və valideyinlər, tələbələrin motivasiyasını artırmağa nail olmaq və təhsil prosesinə olan marağı qaldırmaq üçün birlikdə çalışa bilərlər. Həm də tələbələrin təhsil prosesinə olan münasibətlərini qaldırmaq və mənfəəti fəaliyyətlərin qarşısını almaq üçün birgə addımlar atmağa nail olmaq əhəmiyyətlidir (Quliyev, 1987).

XVII əsrdə çex pedaqoqu və yazıçısı Yan Amos Komenski indi də mövcud olan sinif-dərs sisteminin əsasını qoymuş, sonrakı dövrlərdə isə tədrisin alman modeli formalaşmışdır. Alman modeli Vilhelm Humboltun təşəbbüsü ilə universitet təhsili mütərəqqi formasına (mühazirə-seminar) çevrildi və bütün Avropaya yayıldı. Bu model müəllim və tələbələr arasında qarşılıqlı ünsiyyəti yeni mərhələyə qaldıraraq, təhsil azadlığı ideyasına söykənirdi. Alman modeli və klassik təhsil sistemi dayanmadan, bizim dövrümüze qədər dəyişməyə başladı. Dəyişməyən forma və cəhətlər də qalmaqdadır, amma innovasiyalarla yanaşı, yeni paradigmlər və ideyalar da ortaya çıxmışdır (Ruvinskogo, 1989: 333).

Klassik yanaşmada təhsil insanı həyata hazırlayırdı, indi bu hazırlıq bütün həyat boyu davam edir və "ömrüklük təhsil" sistemi formalaşır. 1990-cı ildə Tailandda YUNESKO-nun təşəbbüsü ilə keçirilən "Hamı üçün Təhsil – Ümumdünya Konfransında" isə "Hamı üçün Təhsil haqqında Ümumdünya Bəyannaməsi" qəbul olundu və ölkələrə çağırış edildi ki, "təhsil dünyanın hər yerində hamının, yaşından asılı olmayaraq bütün qadın və kişilərin təməl hüququdur" (Metodika vospitatel'nogo protsesssa, 1969: 336). Biliklərə əsaslanan təhsil sisteminin sərişələr sisteminə keçməsi, ömrü boyu öyrənmə və hamı üçün təhsil ideyalarının qəbul edilməsi, nəhayət, şəxsiyyətyönümlü təhsil məqsədinin aparıcı olması müasir təhsildə başqa bir faydalı istiqamətə də yol açdı: səriştəli valideynlərin hazırlanması.

Valideynlərin təhsil və tərbiyədə rolu əvvəl də vacib idi. Lakin indi daha vacib sayılır və onların rolu yeni forma alır. Onların səriştələndirilməsi, özlərinin pedaqoji bacarıqlarına inanmaları, təhsil

və tərbiyənin vacib prinsiplərini mənimsəməsi, təhsil prosesinin ayrılmaz hissəsinə çevrilməsi çağımızda vacib məqsədə çevrilmişdir (Baker, Soden, 1997).

Valideyn və övlad olmaq tamamilə eyni olmaq deyil, bu, iki fərqli insanın münasibətlərinin qurulmasından yaranan çətinliklərlə bağlıdır. Bu, iki fərqli emosiyaların uyğunlaşma çətinliyidir. İki fərqli baxışın, dünyagörüşünün, dəyərlər sisteminin, seçimlərin qarşılaşdığı, çulğalaşdığı hallardır. Mütəxəssislər hesab edir ki, məktəb müəllimin avtoriteti üzərində qurulduqda uşaqlar “məktəbli-məktəbli”, “məktəbli-müəllim” münasibətləri çərçivəsində qalır ki, bu da heç vaxt daha emosional və heç bir marağa söykənməyən doğma valideyn-övlad münasibətləri qədər təsirli deyil. Valideynlərin təhsilə cəlb edilməsi bu qədər incə əhəmiyyətə söykənir. Ailə uşaqlara dünyaya göz açdığı andan bağlı olduğuna görə onun təsiri daha sonrakı yaşlarda da güclü olmaqda davam edir (Əliyev, 2019).

Məktəbdə valideyn-müəllim əməkdaşlığının hazırkı vəziyyətini qiymətləndirməyin ən yaxşı yollarından biri anonim sorğulardır. Həm müəllimlər, həm də valideynlər üçün mövcud olan bu qiymətləndirmələr valideynlərin tələbənin davranışları ilə bağlı müəllim qavrayışları və valideynlərin məktəb və ailə ilə bağlı qavrayışları kimi bir sıra əsas məlumat nöqtələri üzrə geniş perspektiv təklif edir (Epstein, Salinas, 2006).

Müəllim və valideyn əməkdaşlığı, tələbələrin təhsil prosesində müstəqil və təsirli bir şəkildə inkişaf etməsində əhəmiyyətli bir rola sahibdir (Əlizadə, İmamverdiyeva, 1999). Bu əməkdaşlıq, təhsilin effektivliyini artırmağa, tələbələrin motivasiyasını yüksəltməyə və onların bütün potensialını ortaya çıxarmağa kömək edir. Aşağıda müəllim və valideyin əməkdaşlığının başlıca rolu haqqında bəzi mühüm məqamlar verilmişdir:

1. Əlaqələrin Qüvvətləndirilməsi:

Müəllim və valideyin əməkdaşlığı, tələbənin tədris prosesində müstəqil olaraq inkişaf etməsini təmin edir. Bu, müəllim və valideyin arasında güclü əlaqələrin qurulmasına imkan verir. Tələbənin tədris zamanı və evdəki öyrənmə zamanında bu əlaqələr, tələbənin özünü daha yaxından tanımasına, suallarını daha açıq şəkildə formalaşdırmasına və öz bacarıqlarını daha səmərəli şəkildə inkişaf etdirməsinə kömək edir (Deslandes, Bertrand, 2005).

2. Tələbənin İrqi lənməsini Dəstəkləmə:

Müəllim və valideyin əməkdaşlığı, tələbələrin öz potensialını tam olaraq ortaya çıxarmağa nail olur. Tədris müddətində müəllim, tələbəni müstəqil düşünməyə, öz fikirlərini ifadə etməyə və öz hədəflərini müəyyənləşdirməyə təşviq edir. Valideyin isə evdə bu irqi lənmə prosesini dəstəkləyir və tələbənin tədrisdə qazandığı bacarıqları həyatına tətbiq etməsinə kömək edir (Epstein, 2018).

3. Maraq və Motivasiyanı Qaldırmaq:

Müəllim və valideyin əməkdaşlığı, tələbənin təhsilə olan marağını artırmaq və motivasiyasını yüksəltmək üçün əhəmiyyətlidir. Müəllim, dərsləri maraqlı və təsirli şəkildə təşkil edir, həmin maraqlıyı evdə də valideynlər dəstəkləyir. Bu, tələbənin öyrənmə prosesinə daha səmərəli qatılmasına və öz potensialını daha effektiv şəkildə inkişaf etdirməsinə kömək edir (Henderson, Mapp, 2002).

4. Tələbələrin Məqsədlərini Anlamaq və Dəstəkləmək:

Müəllim və valideyin, tələbənin sahib olduğu məqsədləri anlamağa nail olur. Bu məqsədlərə nail olmaq üçün müəllim və valideyin tərəfindən dəstəklənən tələbə, öz hədəflərinə daha sadə və təsirli şəkildə nail olmağa nail olur.

5. Sosial Bacarıqların İnkişafı:

Müəllim və valideyin əməkdaşlığı, tələbələrin sosial bacarıqlarını inkişaf etdirməyə yardım edir. Bu, tələbələrin digər şagirdlərlə, müəllimlərlə və valideynlərlə əlaqə qurmasını, effektiv şəkildə kommunikasiya etməsini və təmsil etməsini təmin edir (Henderson, Mapp, 2002).

Güclü müəllim-şagird-valideyn üçbucağının yaradılması dəstəkləyici və effektiv təlim mühitinin yaradılması üçün vacibdir. Açıq və müntəzəm ünsiyyət kanallarını inkişaf etdirmək, gözləntiləri və məqsədləri müəyyən etmək, tərəqqi yeniləmələrini təmin etmək, valideynlərin iştirakını təşviq etmək müəllimlər şagird uğurunu maksimuma çatdıran əməkdaşlıq tərəfdaşlığını asanlaşdırır bilirlər.

Müəllimlər, şagirdlər və valideynlər birlikdə işlədikdə, hər bir şagirdin hərtərəfli inkişafını və təhsil artımını təmin edən vahid cəbhə yaradırlar (Shilova, 1982).

Müəllim və valideyn əməkdaşlığı, tələbənin təhsil prosesində daha müstəqil, motivasiyalı və sosial bacarıqlarını inkişaf etdirən bir şəkildə inkişaf etməsində əhəmiyyətli bir rola malikdir. Bu əməkdaşlıq, təhsilin effektivliyini artırmaq və tələbələri həyatlarına daha hazırlıqlı şəkildə salmaq üçün əhəmiyyətlidir (Deslandes, Bertrand, 2005).

Nəticə

Beləliklə, belə nəticəyə gəlmək olar ki, şagirdlərin idrak fəallığının artırılmasında müəllimlə valideynin əməkdaşlığı mühüm rol oynayır. Nəticədə aşağıdakı əsas məqamları vurğulamaq olar:

Müəllimlər və valideynlər birlikdə işlədikdə, həm məktəbdə, həm də evdə müsbət öyrənmə mühiti yarada bilərlər. Bu, tələbələri daha çox məşğul olmağa sövq edir, çünki onlar təhsilləri üçün ümumi bir baxış görürlər.

Fərdi yanaşma: Əməkdaşlıq bizə hər bir tələbənin ehtiyaclarını və xüsusiyyətlərini daha yaxşı anlamağa imkan verir. Müəllim valideynlərlə birlikdə hər bir uşağın marağının aktivləşdirilməsinə və idrak fəaliyyətinin artırılmasına yönəlmiş fərdi strategiya və yanaşmalar hazırlaya bilər.

Dəstəkləyici Mühitin Yaradılması: Valideynlər öyrənmə prosesinə daxil olduqda, onlar evdə öyrənməyə təşviq edən dəstəkləyici atmosfer yarada bilərlər. Müntəzəm müzakirələr və valideynlərin ev tapşırığına cəlb edilməsi şagirdləri maraqlandıra və cavabdeh saxlaya bilər.

Motivasiya və muxtariyyətin dəstəklənməsi: Müəllimlərin və valideynlərin birgə səyləri şagirdlərin motivasiyasını dəstəkləyər və onların müstəqil öyrənmə bacarıqlarını inkişaf etdirə bilər. Müsbət rəy və evdə həvəsləndirmə, təlim prosesində fəal iştiraka təkan verməklə məktəbdə öyrənməyi tamamlayır.

Ünsiyyət bacarıqlarının inkişafı: Müəllim və valideynlər arasında qarşılıqlı əlaqə şagirdlərin ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına kömək edir. Bu, onların fikirlərini ifadə etmək, suallar vermək və sinif müzakirələrində iştirak etmək qabiliyyətinə təsir edə bilər.

Təhsilə dəyərli münasibətin formalaşdırılması: Əməkdaşlıq təhsilin əhəmiyyəti haqqında ümumi təsəvvür yaradır və şagirdlərdə təhsil prosesinə müsbət münasibət formalaşdırır. Valideynlər və müəllimlər uşaqların idrak qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək öhdəliyində birləşdikdə, bu, uğurlu öyrənmə üçün güclü zəmin yaradır.

Uşaqların tərbiyəsində və təhsilində müəllim və valideynlərin birgə iştirakı idrak fəaliyyətinin formalaşmasında mühüm rol oynayır, onların uğurlu öyrənməsinə və inkişafına töhfə verir.

Ədəbiyyat

1. Henderson, A.T., Mapp, K.L. (2002). A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement.
2. Kazimov, N.M. (1983). Terbiyanın elmi-pedaqoji əsasları. Bakı: Maarif.
3. Christenson, S.L., Sheridan, S.M. (2001). Schools and Families: Creating Essential Connections for Learning.
4. Dunst, C.J., Trivette, C.M., Hamby, D.W. (2007). Measuring the Helpgiving Practices of Helping Partners.
5. Quliyev, S.M. (1987). Məktəblilərin mənəvi tərbiyəsində ailə, məktəb və ictimaiyyətin birgə fəalliyəti. Bakı: Maarif.
6. Ruvinskogo, L.I. (1989). Metodika vospitatel'noy raboty. Ucheb. pos. M.: Prosveshcheniye, 335 s.
7. Metodika vospitatel'nogo protsessiya. (1969). Lektsii po pedagogike. M.: Prosveshcheniye, 336 s.
8. Baker, A.J., Soden, L.M. (1997). Parent Involvement in Children's Education: A Critical Assessment of the Knowledge Base.
9. Əliyev, E. (2019). "Valideyn səriştəsinin artırılması. 19 aprel. muallim.edu.az
10. Epstein, J.L., Salinas, K. (2006). School and Family Partnerships Encyclopedia of Education Research, 6th edition. New York: Macmillan.

11. Əlizadə, H.Ə., İmamverdiyeva, N.B. (1999). Məktəb və ailə. Bakı: "Elm" nəşr, 47 s.
12. Deslandes, R., Bertrand, R. (2005). Motivation of Parent Involvement in Secondary-Level Schooling.
13. Epstein, J.L. (2018). School, Family, and Community Partnerships: Your Handbook for Action.
14. Shilova, M.I. (1982). Izucheniye vospitannosti shkol'nikov. M.: Pedagogika, 104 s.

Göndərilib: 12.11.2023

Qəbul edilib: 04.02.2024